

17.9.2007

Dnro 3261/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Arja Myllynpää

JULKISISTA HANKINNOISTA PÄÄTTÄMINEN (seloste)

Kantelija pyysi tutkimaan televisiossa esitetyn ohjelman perusteella Pirkanmaan sairaanhoitopiirin lääkärin menettelyä julkisista hankinnoista päättämisen yhteydessä. Toimialuejohtajana toimiva lääkäri oli tehnyt hoitojonon purkamiseksi aloitteen leikkaussalipalveluja koskevien ostopalveluiden hankkimisesta ja toiminut asiantuntijana tätä hankintaa koskevaa tarjouspyyntöä valmisteltaessa. Tarjouspyyntöön oli saatu vain yksi tarjous lääkäriasemalta, jonka osakkeista lääkäri omisti 1,67 %. Lääkäri oli tehnyt hankinnasta päättävälle henkilölle esityksen hankinnan tekemisestä tämän tarjouksen pohjalta.

Sairaanhoitopiirin esteellisyttä koskevien ohjeiden mukaan osakkeiden omistaminen osakeyhtiössä ei sinänsä muodosta viranhaltijan esteellisyysperustetta. Esteellisyys saattaa ohjeiden mukaan syntyä hallintolain yleislausekkeeseen perustuvan jääviyden perusteella. Ohjeissa todettiin myös, että merkittävä osakkeiden omistusosuus saattaa muodostaa esteellisyysperusteen ja että pienessä yhtiössä esteellisyys saattaa syntyä osakeomistuksen perusteella helpommin kuin isossa yhtiössä.

Oikeusasiamies katsoi lääkärin osallistuneen kyseisen hankinta-asian käsittelyyn hallintolain 27 §:n merkityksessä. Osakeomistuksen merkitystä esteellisyysnäkökulmasta arvioitiin hallintolain 28 §:n 1 momentin 3 kohdan (ns. intressijäävi) ja 7 kohdan (yleislauseke) säännösten perusteella. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu intressijääviyden täyttymisen edellyttävän, että asian ratkaisusta johtuu myös asianomaiselle osakkeita omistavalle virkamiehelle merkittävää hyötyä (Mäenpää Olli: Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet, 2004, s. 156) tai että osakeomistus on huomattavaa (Harjula Heikki, Prättälä Kari: Kuntalaki – tausta ja tulkinnat, 2001, s.348). Oikeuskirjallisuudessa on myös esitetty näkemys, jonka mukaan se, että virkamies omistaa osakkeita asianosaisena olevassa yhtiössä osakkeiden määrän ollessa kuitenkin niin vähäinen, ettei intressijäävi tule sovellettavaksi, ei sellaisenaan aiheuta esteellisyttä myöskään yleislausekkeen perusteella (Niemi Matti, Keravuori Marietta: Hallintolaki, 2003, s 230).

Oikeusasiamies katsoi, että osakeomistuksen merkitystä arvioitaessa osakeomistuksen suuruuden ohella on merkitystä myös omistettavan yhtiön toiminnan luonteella. Hän katsoi, että esimerkiksi terveydenhuollon palveluita tuottavan yrityksen osakkeiden omistaminen on omiaan vaarantamaan hankintatilanteessa herkemmin luottamusta lääkärin puolueettomuuteen verrattuna yhteiskunnassa tavanomaisempaan osakeomistukseen. Oikeusasiamies piti esteellisyssäännösten näkökulmasta arveluttavana, että

yksityisen terveydenhuollon palveluita tuottavan yrityksen osakkeita omistava lääkäri osallistuu jossakin muodossa ostopalveluasian käsittelyyn tilanteessa, jossa kyseinen palvelujen tuottaja voi olla tarjouksen tekijänä, vaikka omistettujen osakkeiden määrä sinänsä ei olisi merkittävä.

Kun otettiin huomioon esteellisyyttä koskevien säännösten ja sairaanhoitopiirin ohjeiden tulkinnanvaraisuus, oikeusasiamies ei pitänyt lääkärin menettelyä lainvastaisena tai hänen virkavelvollisuuksiensa vastaisena. Hänen olisi kuitenkin ollut perusteltua viranomaistoiminnan riippumattomuuteen kohdistuvan yleisen luottamuksen turvaamiseksi menetellä siten, että hän olisi jäävänyt itsensä hankinta-asian valmistelusta. Oikeusasiamies saattoi tämän käsityksensä kyseisen lääkärin tietoon lähettämällä hänelle jäljennöksen päätöksestä.

Oikeusasiamies katsoi myös, että sairaanhoitopiirin oli tarpeen täsmentää esteellisyyttä koskevia ohjeitaan osakeomistuksen osalta. Sitä pyydettiin toimittamaan 31.12.2007 mennessä tieto siitä, mihin toimenpiteisiin asiassa on ryhdytty.